

David Simpson

Litteraturkritikken og dens tilbagevenden til »historien«

I

Ingen rimeligt opmærksom læser af de vigtigste tidsskrifter inden for litteraturkritik og teori vil have overset den aktuelle interesse i noget, som kaldes »historie«, enten under den præcise betegnelse en »ny historisme« eller som del af et engagement i at udvikle polemiske og politiske anvendelser i nutiden af forskning i fortiden. Litteraturkritiske bøger, som har *politik* eller *historie* i titlen er begyndt at brede sig – jeg er selv skyldig i begge dele –, som om også forlagene anerkendte de skiftende vinde. Et velkendt universitetsforlag, som ikke hidtil har været kendt for sit engagement i det nye, har for nylig hævdet – i de fedeste typer – at »litteraturhistorie vender tilbage« og at tre af forlagets bøger »driver genoplivelsen frem.«

Den ny entusiasme for en referentialitets- og relevansretorik kan vanskeligt tilskrives noget generelt skifte i den sociale eller politiske kultur som helhed. Den kan måske forklares mere lokalt som resultat af en venstredrejning inden for den liberale akademiske subkultur som reaktion mod det politiske systems nærmest vilde flugt til højre i begyndelsen af 1980'erne. Regnbuekoalitionens vækst, de stort set uomtalte men vigtige initiativer hos forskellige indianerbevægelser (navajo, hopi, lakota, ashnishinabe blandt mange andre) og de lokale organisationer oprettet til forsvar for f.eks. centralamerikanere og miljøorganisationerne tyder alle på en sådan reaktion. På engelskintitutterne er det kvindebevægelsen, som mest åbenlyst har forstyrret vores sjælefred. Det kan således være, at en tilbagevenden til »historien« hos nogle lærere (og mange ældre studerende) er udtryk for en almindelig forøgelse i modkulturel aktivitet henover et bredt nationalt spektrum.

Dette kunne i det mindste være én version af en rational forklaring på en historisk bevidstheds appel, en forklaring, som antager en vis reaktiv forbindelse mellem vores generelle kulturtilstand og den mere

David Simpson er professor i engelsk og komparativ litteratur ved University of Colorado, Boulder og hans seneste bog er *Wordsworth's Historical Imagination: The Poetry of Displacement*, 1987. Artiklen er oversat fra *Critical Inquiry*, Vol.14:4, Summer 1988.

lokale adfærd inden for den akademiske profession. En anden teori om kulturel produktion kunne imidlertid finde på at understrege den diskontinuerte, selvstændige autonomi i den akademiske subkultur, nu set ikke som en der reagerer på historiens større bevægelser (hvis selve eksistens ovenikøbet ville kunne anfægtes), men på det blotte behov for forandring. Efter en periode på tyve år eller så, i løbet af hvilken det har været fashionabelt at benægte eller undgå den troværdige brug af noget kaldet *historie*, kan det være, at dekonstruktion og relativisme er blevet tyranner snarere end rebeller, sådan at en profession, som af sig selv kræver et ritual af radikal forandring, nu må søge efter en ny energikilde. Pludselig er det sexet at plædere for referentialitet, og endog fashionabelt at blive kaldt marxist, så længe man ikke insisterer på en for tæt relation mellem teori og praksis og udviser »upassende adfærd« på universitets område.

Mellem disse to forklaringer på, at man vender tilbage til historien – hvor den ene integrerer den intellektuelle klasse i en eller anden fremadskridende, hegelsk totalitet, og den anden kun understreger, hvad enten det er med glæde eller sorg, forbrugerkulturens amoralske opportunistisme – er der givetvis en mængde komplekse medationer, som kan gøre rede for specifikke tekster, individer eller bevægelser. Eftersom vi næppe kan tale om en ensartet klasse af akademiske intellektuelle inden for en enkelt såkaldt disciplin – bemærk i hvilken grad dekonstruktion f.eks. endnu skal til at dukke op på nogle institutter, mens den allerede er blevet en gammel støvle på andre – så kan vi vanskeligt hævde, at der er en generel konsensus om at vende tilbage til historien, eller at ordet vil betyde det samme for alle dets brugere. Ligesom mange bannere kan historien måske virke bedst som symbol på et vagt fællesskab blandt dem, som betragter sig selv som undertrykte eller udelukkede; så snart de får parlamentsstatus, er stridighederne om, hvorvidt én mands historie er en anden kvindes fiktion, destineret til at begynde. De, der opstiller for historiepartiet, må skærpe deres opfattelsesevne og skænke deres reklamekampagne nogen opmærksomhed.

Imidlertid synes det klart, at oppositionen til historiepartiet på ingen måde er under opløsning eller blot i en tilstand af intellektuelt ubehag. En af mine studerende gav fornylig udtryk for oprigtigt at være stimuleret af den idé, tilskrevet Jacques Derrida, at »historien i realiteten er fiktion.« Eftersom avant-garden kræver, at der går et stykke tid, før den dukker op igen som plathed, således vil den »common sense«, som derved skabes, tendere til at begrænse enhver ny avantgardes totaliserende ambition, især en, som ikke er komfortabel i overensstemmelse med subkulturens praksisser og antagelser.

Engelskinstitutterne er ikke på nogen måde blevet overtaget af marxister, feminister eller »nye historikere«, og i hvert fald ikke af minoriteter; de stridigheder, som de har været anledning til, er oftest blevet pisket op af dem, som var ivrige efter at tilegne sig yderligere fordele på andres bekostning eller privilegier i det hele taget. Og mens nogle af vore kolleger stadig er sikre i den opfattelse, at der ikke eksisterer sådan noget som historie, er andre uvillige til i det hele taget at anerkende nogle problemer ved at praktisere en historisk metode, idet de nægter at indtage det mindste mål af den dekonstruktive terapi. Mellem en de Man'sk skepticisme's Skylla og en positivistisk selsikkerheds Charybdis (som stadig er almindelig nok til at gøre én mistænkssom over for den blotte »tilbagevendende« til »litteraturhistorien« på den måde, som bliver brugt i de ovenfor beskrevne annoncer) er der et enormt rum, der kalder på at blive omhyggeligt beskrevet igen.

Hvis denne ny beskrivelse virkelig er begyndt, er den i hvert fald ikke afsluttet. Denne proces er forbundet med risici, der både er intellektuelle og institutionelle. Den bliver f.eks. både fremhjulpet og hæmmet af den fremherskende pluralismeetik inden for faget. Pluralisme tillader, at der altid er plads til flere, og denne fuldstændig hæderlige respekt for individuelle rettigheder vil højst sandsynligt betyde, at historiepartiet vil blive budt velkommen i folden. Men denne velkomst kan meget vel medføre visse begrænsninger af, hvad historiepartiet kan gøre krav på. En hyppig praktisk antagelse i den pluralistiske etik er, at intet enkelt perspektiv eller ingen enkel fremgangsmåde kan eller bør gøre større krav gældende end andre. Det går for at være god opførsel og god kollegial politik, men den styrer ikke nødvendigvis en analytisk metodes krav, hvori nogle perspektiver kan begrundes som værende mere betydningsfulde end andre, og andre som knap nok betydningsfulde, eller betydende det modsatte. En borgerretspolitik for kritikere behøver ikke indlysende resultere i en beskrivelse af skriftlig og kulturel produktion, skønt den muligvis kan levere materialer til en sådan beskrivelse. For der er ingen klar konsensus om, at den litterære kritiks opgave *er* at undervise i en analyse af skriftens historiske produktion. Engelskinstitutter indeholder en forskelligartethed af praksisser og er stadig meget centrerede om at undervise i skriftlig udtryksfærdighed og nærlæsning. En historisk bevidsthed er ikke nødvendigvis hverken en intention eller et resultat af nogen af disse aktiviteter.

Derudover, som jeg allerede har antydnet, eksisterer der måske ikke sådan noget som et historieparti og ingen klart opfattet folkelig front, bagved hvilken det kan enes om at være uenig.¹ Der er metodologisk

alvorlige problemer ved at forsøge at levere en teori for en ny historisme, givet at den ud fra sine egne forudsætninger må tendere til at forblive en periodecentreret praksis, udviklet ikke for litteraturen som helhed (teoriens traditionelle område), men for særlige perioder og særlige samfund. Den må også, igen ifølge sin egen logik, nægte ethvert skismatisk brud med traditionen, af den art som gør det nemt at udkaste teorier. Den må nemlig i sidste ende forsøge at forklare og fælde dom over de resultater, som forskellige redskaber og fremgangsmåder fører frem til, ved at indsætte dem i indbyrdes sammehængende strukturer. Vi skal ikke forvente, at nogen vil gøre det samme for den nye historisme som Northrop Frye's *Anatomy of Criticism* gjorde for mytekritikken, eller forudgribe en Jonathan Culler-figur til at fremlægge eller skabe grænserne omkring et ensartet foretagende.

Hvis en frembrydende historisk kritik efter sit eget valg vil tendere mod inklusivitet og eklekticisme, vil den sandsynligvis også blive begrænset af mere subtile former for medskyldighed i den teoretiske subkultur, inden for hvilken den søger sit publikum. Det er i princippet ikke umuligt, at vi måske vælger at sætte et initiativ igang, som virkelig er meget forskelligt fra de metoder og fremgangsmåder, som allerede er til stede. Det er ikke desto mindre klart, at vi må være opmærksomme, på en vis propædeutisk måde, på de anlæg for eller imod en sådan forandring, som er latent i feltets horisonter, sådan som de for tiden opfattes og overleveres. En redegørelse for disse anlæg vil optage størstedelen af det følgende essay. Om de særlige tekster, som jeg vil diskutere, konstituerer noget så fast som et »establishment« i absolut betydning, spiller ingen større rolle: de sammenfatter hverken deres særskilte forfatteres stedfindende karrierer, i diakronisk betydning, eller repræsenterer nogen simpel helhed i den kritiske kultur i slutningen af 1960'erne. Hvad vi her har brug for, er den svagere antagelse: at disse skrifter af Derrida, Paul de Man, Michel Foucault og Pierre Macheray (med Jameson som senere tilfælde) faktisk tilbyder, i kraft af selve deres berømmelse, vidnesbyrd om de prioriteter inden for faget, som i første omgang har givet dem deres ry. Mens de i sig selv således ikke forhindrer opkomsten af alternativer, så giver de os antydninger af det tilbageværende pres, som kan begrænse disse alternativer, og de signalerer de spørgsmål, som historiepartiet må svare på, hvis det skal anerkendes som givende et vigtigt bidrag til en debat. Mit argument vil være, at de inflydelsesrige kritikere i slutningen af 1960'erne i høj grad har gjort det svært at finde en plads til historien, i en sådan grad at det erklæret marxistiske alternativ fremsat af Jameson kan se sig selv gøre invaliderende indrømmelser til selve disse indflydelser. Jeg gør ikke krav på at beskrive hele

skalaen af muligheder og alternativer og giver virkelig ingen diskussion af det mest dramatisk omstridte felt af alle, det som repræsenteres af moderne feminisme. Jeg har i stedet til hensigt at demonstrere, gennem en læsning af disse metodologier, som *er* blevet autoritative, at den historiske undersøgelses status er blevet så eroderet, at dens reaktive genfødsel, i hvilken som helst form, truer med at forblive blot gestusagtig og generel. »Historien« lever således at fungere som legitimation af enhver reference til kontekst udenfor litteraturen eksklusivt omfattet, hvadenten konteksten drejer sig om diskurs, biografi, politisk eller materiel baggrund. Givet diskursanalysens aktuelle popularitet forekommer det i særdeleshed sandsynligt, at den historiske metode for mange praktikere vil forblive funderet i skjult idealistiske rekonstruktioner.

II

Jeg begynder med en kort placering af indflydelsen fra Paul de Man, som måske er mere ansvarlig end Derrida selv for den opfattelse, at historien faktisk er fiktion i forklædning. For så vidt som den kan skilles fra personlige og institutionelle faktorer, har de Man's berygtethed hovedsageligt afhængt af hans påstand om, at al analyse af kulturelle og historiske former er begrænset af de samme tekstualitetens blindgyder som dem, der kendetegner litteraturens formelle dimensioner. Hans lidenskabelige krav om, at vi bringer vores eget hus i orden, rettede sig imod, hvad han så som den ukritiske eklekticisme hos dem, som forsøgte at forklare tekster ved hjælp af andre former for viden. Sådant viden er, hævdede han, selv tekstlig. Den mere vage version af denne advarsel er naturligvis nyttig, skønt ingenlunde original for de Man: den består i, at vi ikke skal betragte konklusionerne i sådanne fag som »antropologi, lingvistik« eller »psykoanalyse« som faktuelle uden at underkaste deres egen særlige retorik en skeptisk analyse.² Men de Man ville ikke have skaffet sig en anseelse ved simpelt hen at lave en mildere version af, hvad Roland Barthes og Walter Benjamin og mange andre havde gjort så meget bedre. Hans initiativ var ganske anderledes, idet han forsøgte at afskære troværdigheden i en lang europæisk tradition for til-venstre-for-midten-kulturkritik ved at hævde at »litteratur er overalt« (*B*, p.18), med det resultat at ingen forskelle bliver stående *efter* den skeptiske analyse: der er intet som kan modstå den dekonstruktive inspektion og levere en platform.

Når historien om 1970'ernes kritik skal skrives med endnu mere

bedreven, end vi nu kan gøre krav på, vil dens forfattere givetvis undre sig over, hvorfor de Man fandt et så beredvilligt publikum for sin kampagne mod dem, som gik efter »den referentielle menings friske luft«, mod dem, som blev anklaget for et ønske om at »sky« tekstualitetens blindgyder. Hvad de Man kaldte »lukket læsning«³, blev faktisk angrebet i slutningen af 1960'erne, da han skruede sin litteraturmodel sammen. Men appellen i hans teorier ind i 1980'erne må forklares med reference til de ideologiske behov i en akademisk avantgarde, der tilsyneladende forsøgte at forsvare integritetens inerti og professionel skepsis. I september 1969, efter Prag og Paris og på Vietnambevægelsens højdepunkt, sagde de Man (og offentliggjorde), at »grundlagene for historisk viden er ikke empiriske kendsgerninger, men skrevne tekster, selv når disse tekster forklæder sig som krige eller revolutioner« (B, p.165). Det er ikke kontroversielt at insistere på, at meget af, hvad vi ved om fortiden, vides i tekstlig form, og således kræver tekstanalyse; men det er simpelt hen absurd at hævde eller lade det være implicit, at krige og revolutioner ikke kan tænkes på *undtagen* som tekster, især når kommentaren er indrammet af den antagelse, at alle tekster begrænser viden på nøjagtig de samme måder. Man kunne her forestille sig en menneskelig ironi beregnet lige så meget på at opfordre til modstand mod værnepligtslovene som til at tage modet fra studenter og antikrigsbevægelserne. Men de, som går ind for en sådan forklaring, må gøre sig tanker også om relationen mellem denne »første verdens« hermeneutiske skepticisme og skæbnen hos dem udenfor professorgruppen, både nært og fjernt.

De, som fejrer de Man som den strenge modstander af et humanistisk establishment – og det var han virkelig –, ville ligeledes gøre klogt i at huske på en århundrede gammel tradition for antihumanistisk kritik fra venstre, en tradition som omfattede og faktisk afhæng af historiske metoder. De Man's udpegede plads som antagonist forskød således denne tradition fra selv at spille rollen som eksemplarisk alternativ til den humanistiske tradition. I et interview, publiceret i 1986, forklarede de Man selv sit valg af Amerika frem for Europa ved at henvise til »den mangel på tro«, der ligger i – i Europa – at være »meget tættere på ideologiske og politiske spørgsmål.« På universitetet i USA, som »ikke har nogen funktion overhovedet«, følte han sig friere til at koncentrere sig om »faget«, hvor han mente, at han kunne være »virkeligt og effektivt subversiv.«⁴ Hvad kan det betyde at være »subversiv« i en subkultur, som »ikke har nogen kulturel funktion«? Vi får overladt udsigten hos en mandarinklasse, som har genskabt et syn på historien som en kronik over dens egne ændrede sprogbrug. Det pseudofilosofiske forsøg på at borttænke begivenhederne i 1968-

74 er i de Man's arbejde beslægtet med den metodiske konklusion, at det ikke er muligt, hvis man undersøger det strikt, at opretholde troen på nogen forbindelse mellem tekstualitet og en verden, i hvilken differens og valg frembringer forandring i kritikken.

Den definitive analog og måske kilden til de Man's argument er Derridas berømte erklæring i *Of Grammatology*: »Il n'y a pas d'hors-texte.«⁵ Som del af hans læsning af Rousseau og »supplementet« benægter Derrida, at der er adgang til »en realitet som er metafysisk, historisk, psykobiografisk etc.«, til nogetsomhelst som ikke er skrift og således del af mønsteret af substitutive betydninger, som kun kan fremkomme gennem en kæde af differentielle referencer« (*G*, pp. 158,159). Således, som han formulerer det andetsteds, må alle historier skrives inden for de skemaer, som de foregiver at udfordre: »vi kan ikke fremføre et eneste destruktivt udsagn, som ikke allerede har måttet glide ind i den form, den logik og de implicite postuler i netop det, som den søger at anfægte.«⁶ I denne ånd er Foucault jublende overbevist om at have forestillet sig, at han kunne undslippe »historisk skyld« ved at føre proces mod den »rationelle eller politiske orden, som holder galskaben fangen« uden selv at være nødt til at »gentage forbrydelsen« (*WD*, p.35).

I denne vedholdende insisteren på, at der ikke findes noget sted at stå, ingen position, hvorfra en autentisk objektiv forståelse af fortiden kan udledes, samt med hans åbenlyse ønske at miskreditere en referentielt baseret kulturkritik, er Derridas tidlige arbejde meget tæt på de Man's. Men Derrida afviger fra de Man på i hvert fald én måde, som er relevant for dette essays emne. Jeg vil her introducere en skelnen, som vil blive brugt igen og igen i det følgende: en skelnen mellem en »analytisk« og en »præskriptiv« historie. Ved førstnævnte mener jeg en rekonstruktion af fortiden (enten tekst eller begivenhed), som søger efter objektivitetsstatus; ved sidstnævnte betegner jeg en holdning til nutiden og fremtiden, en anvisning på, hvorledes vi opfører os eller burde opføre os her i verden. Disse to kategorier gøres normalt ikke til genstand for en absolut skelnen. Råd om nutiden kan være baseret på en analyse af fortiden, og megen ortodoks marxisme antager en videnskabelig kontinuitet mellem de to. Omvendt antager forskellige reductive versioner af hermeneutisk teori en fortid, som kun kan erkendes som en projektion af nutiden. Den grad i hvilken disse begreber skelnes og ikke skelnes vil indtage en vigtig plads i min argumentation, som vil hævde, at antagelser om identitet eller differens mellem det analytiske og det præskriptive har forhindret opkomsten af en omfattende historisk metode.

Hvis vi vender tilbage til Derrida og de Man: det ser ud, som om

de Man ikke tilbyder nogen udsigt hverken til en analytisk historie, for hvilken én eller anden anerkendelse af differens er en basal forudsætning, eller en præskriptiv historie, i forbindelse med hvilken hans råd er, at vi skal hyppe vores egne kartofler, kartoffelbede, som er meget mindre og mindre produktive, end mange af os bryder os om at tro. Derrida har næsten samme syn på en analytisk historie, med visse forbehold, som vil blive opregnet om et øjeblik, men en meget mere eksalteret holdning over for en præskriptiv historie. *Of Grammatology*, i hvert fald, indeholder en apokalyptisk retorik, som forudsiger »afslutningen på lineær skrift« og på det »vulgære og jordiske tidsbegreb«, som er dets modstykke i den gammelkendte historieforståelse (*G*, p.86). Idet han ser sig selv som levende i et »spændingsmoment mellem to skriftperioder« (*G*, p.87), finder Derrida sig selv søgende efter sporene til en fremtid, som han ikke efter sin egen logik – den logik som han tillægger Foucault – kan opfatte som tilgængelig for rationel forudsigelse. Således argumenter han ikke for en fremtidig konfiguration, der kan beskrives, men for tegn på eller glimt af et sammenbrud i den nuværende »lineære skrifts« kultur. Han isolerer i Rousseaus tekster »en vis udvendighed i forhold til den logocentristiske tidsalders totalitet« (*G*, p.161) og ser i visse aspekter af freudiansk psykoanalyse ting, »som kun vanskeligt kan indeholdes inden for en logocentristisk lukning«, og som vil samarbejde med »en grafematik, som endnu hører fremtiden til« (*WD*, pp.198, 220). Med en apokalyptisk ophidselse finder Derrida, at der er udviklinger undervejs »i filosofi, i videnskab, i litteratur«, som vil få »al den rationalitet, som er underlagt den lineære model, til at fremtræde som en anden mytografisk form og tidsalder« og »efterlade mennesket, videnskaben og linien bag sig« (*G*, p.87).

Dette var naturligvis Paris 1967, og når man læser disse ord nu, bliver man mindet om, hvorfor en virkeligt indgribende, modkulturel entusiasme for Derrida og for *Tel Quel* var mulig i Europa på det tidspunkt. For enhver, der var interesseret i film, TV, rockmusik etc. var dette kampråb. Men Derrida er ikke i stand til at give fremtiden en kognitiv identitet, og hvis han er fanget i sin egen logik, er det alligevel en logik, som han er villig til at reproducere, ja faktisk tydeligt har til hensigt at reproducere som en en udfordring til visse tendenser inden for det franske politiske liv. Således kan han kun »skimte lukningen« af skriftens tidsalder ved at presse den til at »udvikle sin positivitet så langt som muligt«, til det punkt, hvor den antager den eksisterende »form af en absolut fare« (*G*, pp.4-5). Der var noget glidende på vej mod Paris for at blive født, noget som ville overvinde alt, som »i mindst to tusinde år« (*G*, p.6) var blevet beskrevet.

vet som sprog. Men hvad det ville være, vidste han ikke.

Den præskriptive historiemodel kunne på denne måde kun være tilgængelig for beskrivelse i et anarkistisk eller negativt sprog: tingene vil ikke blive, som de er og har været, og på nuværende tidspunkt kan vi kun berede grunden, skaffe plads og give tid. Men der er her en energi, som kontrastivt viser, hvorledes de Man på det amerikanske marked gik efter en mere konsekvent træghed. Derrida havde én fod inde i fremtiden, skønt han ikke kunne lægge meget vægt på den og ikke kunne forudsige, at han ville blive ved med at stå på den samme fod; men de Man, som i stigende grad skulle blive vigtig for amerikaniseringen af Derrida – og det må siges at Derrida overhovedet ikke har distanceret sig fra denne proces -, så ingen glimt af en ny morgenrøde, kun et lys, der brændte sent i studerekammeret. I et af sine mest fascinerende essays satte de Man sig faktisk for at læse Rousseau tættere end Derrida selv for at argumentere for, at det sammenbrud eller den exterioritet, som Derrida hævdede at have opdaget, allerede befandt sig inden for skriftens spil, allerede var indeholdt i en struktur, som vi må forstå som ironisk og paradoksal, snarere end historisk spaltet og profeterende om forandring.⁷ På denne måde gik de Man i gang med at lukke alle de døre, som kunne have ført ud i referentialitetens verden, til en historisk krise eller til en fremtidig verden. Som en effektiv storinkvisitor forsøgte han at blokere den åbning i Derridas læsning, som førte til tid og forandring som kategorier, som det var muligt at vie opmærksomhed og således til et sandsynligt behov for sådan et begreb som »historie.«⁸

Det potentiale for en præskriptiv historie, som lå i *Of Grammatology*, forblev i det væsentlige uudviklet af Derrida selv og af de fleste af hans amerikanske fortolkere.⁹ Det samme kan siges om et andet motiv i bogen, et som kunne være gjort til basis for både en analytisk og præskriptiv historie. *Of Grammatology* indeholder en frembrydende kritik af etnocentrismen. Derrida bemærker, at »logocentrismen er en etnocentrisk metafysik«, som er specifikt »knyttet til vestens historie« (*G*, p.79). En stor del af styrken i hans redegørelse for Saussure og Lévi-Strauss afhænger af denne opfattelse. Men analysen af etnocentrismen standses af en tankegang, som foreskriver, at metafysik på én eller anden måde udelukkende er konstituerende for verdensopfattelser-i-sproget, og at inden for metafysikkens sprog »afhænger *phonés* privilegium ikke af et valg, som kunne have været undgået« (*G*, p.7). Hvad betyder det ikke at have noget valg, at have været (indtil 1967' aktuelle krise) inden for et tankesystem, som bestemte, at alle bevægelser i retning af afvigelse måtte forblive implicit konforme? Hvorfor tillægges metafysikkens sprog kausal prioritet snarere end en mate-

riel, teknologisk og politisk verdens ekstralingvistiske strukturer, hvis energier optræder i sproget hovedsageligt som falsk bevidsthed? Er det ikke en påtvunget form for vestlig melankoli at kæmpe for et princip om fangethed, som har gjort det umuligt fuldt ud at anerkende en ikke-vestlig menneskelig naturs integritet? Kolonialismens historie, enten inden for eller uden for en nationalstat, er ikke en historie om en kohærent enhedsmetafysiks uanfægtede overvindelse af en modstand, der nødvendigvis må opfattes som uarticuleret. Det ser blot sådan ud, når sejrherrene har tid til at slappe af og skrive deres historier. Derrida har tydeligvis til hensigt at åbne den dominerende mytologi for kritisk negation, men han præsenterer denne mytologi i en usandsynligt totaliseret form. I »The Ends of Man«, en forelæsning holdt i 1968, udtaler han sig tydeligt mod den amerikanske tilstedeværelse i Vietnam og udstiller effektivt den understøttende funktion i retorikken om internationalisme, som måske er en reaktion på en forestående og truende »lukning af vestlig samstemmighed.«¹⁰ Men han gentager også den formelt konstruerede blindgyde i *Of Grammatology*, at nødvendigheden for et »'terrainskifte'« bliver kompromitteret af negationens delagtighed i det, som den negerer, af en gentagelse af »det indre, man erklærer, man har forladt.« Der foreslås en løsning: at »tale adskillige sprog og producere adskillige tekster på én gang.«¹¹ Men selv ikke *Glas* kaster sig selv ud over »den vestlige metafysiks domæne« i en sådan grad, at den registrerer et ikke-vestligt sprogs mærkelige tegn, et som vi måske er vidne til uden at kunne forstå det eller oversætte det.¹²

Derridas argument i *Of Grammatology* og meget af dens appel til dem, som har taget den op, er betinget af, at den sætter del for helhed, af dens identifikation af en særlig tendens i filosofiens historie med det hele af, hvad han tenderer til at kalde »vesten« eller »vestlig kultur.« At hævde, at filosoffer siden Aristoteles har tenderet til at forestille sig, at »stemmen...har en umiddelbar og essentiel nærhedsrelation til sjælen« (G, p.11) er diskutabelt nok; men det hævdes videre, at dette syndrom også er »den største totalitet ... indenfor hvilken frembringes...alle de vestlige metoder,hvormed man analyserer, forklarer, læser, fortolker« (G. p.46). Totalitet var på det tidspunkt en af Derridas yndlingsbegreber, som om han søgte i metafysikken at genopdage en kontinuitet, som de fleste vestlige marxister (undtagen Georg Lukács) i stigende grad var kommet til at undsige.¹³ Han taler f.eks. om linearitet som »iboende i totaliteten af vestens historie«, og som den, der »forener dens metafysik og dens teknik« (G, p.72). Hans synspunkt er i høj grad en outsiders, en som ser det »vesten« som en helhed, som insidere ofte oplever som en kamp mellem dele. Totalite-

ten forbliver kun intakt som den tomme skal om et sprog, der ikke længer bebos af *Geist*, men den forbliver ikke desto mindre intakt. På denne måde fraråder *Of Grammatology* metodologisk en analyse af differens, hvadenten det drejer sig om klasse- eller interesserelationer inden for en kultur, eller af relationer mellem én kultur og andre. Ideologiens rolle som den, der styrer perception og beskrivelse, overtages af en negativt afbildet metafysik, »vestlig metafysik«, sådan at den normative totalitet bliver bekræftet, i det samme den bliver angrebet.

Blandt de eksemplariske kritikere i slutningen af 1960'erne er det sandsynligvis Foucault snarere end Derrida eller de Man, som er fremstået som den vigtigste forløber for en genoplivet historisk metode. Når man læser, hvad Foucault har at sige om sit eget projekt, ser man meget, som han synes at have til fælles med Derrida. I *Archaeology of Knowledge*, som jeg her tager som eksempel, skønt den ikke sammenfatter hele Foucaults værk, forsøger han også at imødegå enhver stolen på »den levende tales fylde, ordets rigdom, Logos' dybe enhed«, og at rense vores syn for reminiscenser af »transcendental narcissisme.«¹⁴ Han sætter sig også for ikke at efterlade »noget privilegium til noget center« (A, p.205) og at angribe den lineære historiemodel som en ufortjent form for metafysisk selvforsikring, og som »det uundværlige korrelativ til subjektets grundlæggende funktion« (A, p.12). Han ønsker at afstå fra »at referere sig til et cogito« (A, p.122), fra »oprindelsens, kontinuitetens, totaliseringens« sprog (A, p.138), fra både den »lineære talemødel« og »stream-of-consciousness-modellen« (A, p.169). Der er ingen enhed i den bevidste subjektivitet og ingen forklaringsmæssig adgang til det ubevidste. Ligesom Derrida insisterer på, at dekonstruktion ikke er en afmystifikation på samme måde som den institutionaliserede psykoanalyse, en afsløring af sammenhæng nedenunder en overflade af uorden, således insisterer Foucault på, at den arkæologiske praksis forbliver fokuseret på overfladen, på »diskontinuiteterne, bruddene, hullerne« (A, p.169), som hverken kræver eller muliggør referencer til, hvad der måtte være indeni eller nedenunder.

Men her holder lighederne i det store og hele op. Hvor Derrida er interesseret i en immanent modsigelse, som gentager sig selv gennem ca. to tusinde år, ser Foucault en »mangfoldighed af modsigelser« (A, p.171). I *The Archaeology of Knowledge* beklager Foucault ethvert indtryk af »kulturel totalitet« (A, p.16), som en læsning af *The Order of Things*, publiceret tre år tidligere, måtte have givet. Ikke blot bryder han Derridas to tusinde år ned i radikalt forskellige perioder, hver styret af sit eget *episteme*; men han benægter også enhver historisk

lokal totalitet inden for *epistemet*:

»Intet ville være mere falsk end i analysen af diskursive formationer at se et forsøg på en totalitetsperiodisering, efter hvilken enhver på et vist tidspunkt og i en vis periode skulle tænke på samme måde, trods overfladeforskelle, sige den samme ting, gennem et polymorft vokabularium, og frembringe en slags stor diskurs, som man kunne rejse hen over i enhver retning.« (A, p.148)

Tværtimod insisterer han på, at der altid er et antal af diskurser i gang på samme tid – f.eks. medicinske, økonomiske, biologiske (A, p.108) – og de har deres egne karakteristika og varighed. At analysere den klassiske periode er derfor ikke at konstruere »en mentalitet, som var generel i det syttende og attende århundrede« (A, p.158). Der er ingen *Weltanschauung* (A, p.159); enhver analyse er »afgrænset og regional,« og »kun gyldig inden for det specifikke område« (A, pp.157, 158). Synkron totalitet bliver således benægtet og ligeledes diakron totalitet. Den »fragmenterede figur« (A, p.125) i et moment udfolder sig ikke inden for en »totalitet i udvikling« (A, p.119); det »virvar af sammenfletninger« (A, p.159), som er nutiden, forudgriber ikke en simplificering og koordinering i fremtiden. Når generelle ændringer optræder, frembringer de ikke »en hel verden af absolut nye genstande, nye ytringer, begreber og teoretiske valg« i en eller anden »homogen proces« (A, pp.173, 175). *The Order of Things* har således måske været en uheldig engelsk oversættelse af *Les Mots et les choses*, som faktisk sammensætter et højst uordnet paradigme. *Epistemet* har ikke en »suveræn enhed«, men er kun et »sæt af relationer« (A, p.191); det er en akkumulation, ikke en helhed. Arkæologisk analyse har således en »adskillende« snarere end en forenende virkning (A, p.160) og skulle gøre det vanskeligere at frembringe generelle analytiske skemaer, »vanskeligere at passere fra en ting til én anden« (A, p.170).

Lad os her beskrive to letvægtsteorier, som ofte i den aktuelle debat forbindes med Foucaults navn. Den første antyder præcis den synkron totalitet, som Foucault selv så insisterende benægter, skønt metoden i *The Order of Things* har syntes for mange læsere at bekræfte den. Denne letvægtsteori er udtryk for den mest reduktive form for diskursanalyse, i hvilken alt er ligesom alt andet: sex er ligesom økonomi er ligesom taxonomi er ligesom klassisk lærdom. Den argumenterer ikke for de særlige ubestemtheder, som kan foregå mellem diskurser som et resultat af empiriske og ideologiske magtfordelinger, i den ånd, som Frank Lentricchia har beskrevet som Foucaults egen sans

for »den voldelige hierarkisering af sociale realiteter,«¹⁵ men for en nødvendig homologi mellem dem, et resultat af et momentant universelt menneskeligt subjekt, der på mystisk vis er blevet sat i stand til at se verden på denne og ikke på nogen anden måde. Denne version af teorien dukker op i den populære forståelse af hvad »historisk« bevidsthed kan være, skønt den klart nok ikke adlyder de regler, som Foucault selv lægger ned. Det er den simpleste form for diskursanalyse og er blevet ganske almindelig.

Den anden letvægtsteoretiske argumentation er mere interessant og i snævrere forstand en forlængelse af tvetydighederne i Foucaults egen position. Denne argumentation forbinder med Foucault den idé, at det enkelte subjekt i historien uundgåeligt er bundet til begrænsningerne i det udsyn, som er pålagt ham af hans egen lokale diskursive orden, hvortil han er overgivet i kraft af at leve inden for en arbejdsdelt verden. Skønt der ikke er nogen historisk helhed i et samfund, som kun er en akkumulation af asymmetrisk sidestillede mikropraksisser, lægger subjektets mikropraksis sig totalt på ham. Når man anlægger denne argumentation på elfenbentårnenes verden, hvor den lægger op til, at »professionen« er et autonomt, selvudviklende fællesskab, er den fornuftigt nok blevet tilskrevet Stanley Fish. Der er noget i Foucaults argumentation, som kunne synes at lede til et sådant synspunkt, fordi Foucault er enfatisk i sin uvilje mod at diskutere eller implicere subjektiv handlen inden for sin analyse af historien. Det spørgsmål, som ikke stilles, er, hvorledes subjektet (eller et subjekt) skulle kunne operere eller identificere sig selv inden for en verden, der udgøres af gensidigt uafhængige (og også indbyrdes afhængige) diskurser. Men hvis vi forsøger at lokalisere en plads for subjektiv handlen inden for en model af historien, sådan som jeg tror vi må, så bliver vi nødt til at stille nogle spørgsmål om grænserne for dets adlyden og dets mulige afvigelse fra diskursparametrene. Dette spørgsmål bliver kritisk, hvis man benægter begrebet om diskursiv fangethed og tillader den mulighed, at et individ kan reagere på mere end én diskurs af gangen; ja, faktisk kan se og tænke ud over de paradigmer, der styrer en særlig subkultur (en bevægelse, som Derrida kun tillader i form af negation eller afbrydelse, der profeterer om et »udenfor«, som ikke kan defineres).

Dette problem om subjektiv handlen er på ingen måde uløseligt inden for Foucaults analyseramme. Vi kunne f.eks. forklare en stor del af subjektiv adfærd ved at referere til et særligt individs selektion og genkombination af forskellige elementer fra generelt tilgængelige diskurser. Men Foucault, som med næsten alle af de toneangivende tænkere fra slutningen af 1960'erne deler en konsekvent undgåen af

det traditionelle subjektivitetssprog, udforsker ikke selv denne formulering. Det forbliver følgelig noget af et problem for en fintmærkende analytisk historie og tenderer til at føre os til et paradigme sammensat af uforbundne autonome strukturer, hvis forbindelser under overfladen man aldrig så meget som anstiller hypoteser om.

Et endnu bredere accepteret problem for den arkæologiske metode drejer sig om transformation i almindelighed og uopnåeligheden (efter Foucaults begreber) af kausalforklaringer. Foucault indrømmede, at *The Order of Things* blot havde »lokaliseret« begreber uden at kunne gøre rede for deres »formation« (A, p.65). Den »senere studie«, i hvilken han lovede at gøre dette, fremkom så vidt jeg ved aldrig.¹⁶ De »koncentriske cirkler« (A, p.114), som skematiserer hans analyse – metaforen dukker senere på signifikant vis op hos Jameson –, bliver aldrig sat ind i noget komplekst transformationsperspektiv. De forskellige detaljerede redegørelser for galskabens, medicinens historie o.s.v. opregner perioderne i deres specifikke transformationer, men Foucault påtager sig aldrig den opgave at konstruere en model af disse diskursers interaktion med hinanden gennem tiden. Arkæologien indrømmer, at tilkendegivelser kan udvikle sig »i korrelation« med ydre begivenheder; at de kan »bevæge sig til begivenhedernes rytme« (A, p.168). Men ordenligt kan den kun beskrive overfladeændringerne, »de temporale afledningsvektorer« (A, p.169). Med foragt for enhver reference til enten social eller politisk historie – de to discipliner som Foucault synes at have betragtet som forurenede på den ene side af marxismen og på den anden af idealismen – kan den arkæologiske metode kun beskrive de formelle aspekter af en transformation. Ifølge sin egen logik kan den ikke opstille hypoteser om nogen empiriske, determinerende kræfter. Hvis den havde gjort noget sådant, ville det faktisk have impliceret en opgivelse af det, som fik den til stærkest at appellere til 1970'ernes akademiske læsere, dens undgåelse af de klassiske problemer om kausalitet og subjektivitet.

Foucault er imidlertid gået et godt stykke videre end de Man og Derrida i den forstand, at han klart antager et ståsted, et sted hvorfra én eller anden objektivt analytisk historie kan begynde. Hvis ikke vi kan finde årsagerne til fortiden og heller ikke spekulere over, hvorledes den kunne have været anderledes, kan vi i det mindste være sikre på dens fortidighed. Dette er således en helt forskellig version af den hermeneutiske selvisolering, der er så populær blandt dekonstruktivister. Mens de for det meste foreslår en analytisk blokerende kontinuitet mellem fortid og nutid, antager Foucault en absolut differens. Hvad der afækkes igen, er kun en overflade, som gør arkæologi til »blot en genskrivning«, en »overleveret udvendig form« og ikke en

»venden tilbage til oprindelsens inderste hemmelighed« (A, p.140). Men den er absolut anderledes. Dens anderledeshed er den nødvendige betingelse for, at den kan beskrives. Vi har ingen objektiv forestilling om reglerne for vores egne ytringer, eftersom »det er inde fra disse regler, vi taler« (A, p.130); Foucault er endnu mindre end den tidlige Derrida villig til »på forhånd at tegne en skitse af den fremtræden, vi vil have i fremtiden« (A, p.131). Det smalle rum, der er åbent for analytisk historie – et rum som faktisk kan åbnes ved at læse Foucault mod ham selv –, bliver således købt med den komplette benægtelse af præsriptiv historie som pris. (Dette vil sandsynligvis garantere hans fortsatte appel for akademikere, som traditionelt er modstandere af forbindelser mellem de to.) Foucault har gjort meget for en fremtidig historiemodel ved at benægte den modeagtige agnosticisme, som benægter, at der kan beskrives noget i fortiden, som virkelig er »fortid.« At have gjort det, er at have gjort en hel del i det nuværende intellektuelle klima. Den distancerede formelle identitet i Foucaults historie lægger aldrig op til at blive fortolket som genskrivning af fortiden ud fra ens eget billede, et syndrom som sandsynligvis kun bliver fremført som uundgåeligt af dem, som ønsker det ønskeligt. Men det forbliver en nærmest krystallinsk mekanisme, hvori umoralske, men altidværende hære støder sammen ved nattetide, uden rigtigt at vide hvorfor; faktisk uden i det hele taget »at vide«, i nogen konventionelt bevidst eller ubevidst betydning.

For at komme ud over en abstrakt objektivisme, hvis renhed i sidste ende kun bliver garanteret af det antal spørgsmål, som den ikke stiller eller gør plads til, kunne vi muligvis forvente at måtte vende os til den marxistiske tradition. Foucault selv har meget til fælles med Louis Althusser, hans lærer og kollega og måske den mest indflydelsesrige marxistiske teoretiker fra slutningen af 1960'erne. Althusser begrænsede også subjektets plads som bevidst agerende og understregede kraften i strukturelt selvstændige sociale insitutioner, som kun antydningvis og løseligt forbindes med de traditionelle marxistiske basisser i økonomien eller klassekampen. Althusser skrev ikke selv litteraturkritik, skønt han faktisk publicerede et meget udbredt essay om emnet.¹⁷ Her henviser han os til Macherey's arbejde som den udpegede eksponent for hans synspunkter på kunstens relation til ideologi. Af alle hovedpersoner i dette essay er Macherey den, som er mindst kendt i USA. Hans ene bog, *A Theory of Literary Production*, blev ikke oversat før 1978, tolv år efter dens oprindelige udgivelse på fransk (og karakteristisk nok uden den franske titels søgende modifikation, *Pour une théorie de la production littéraire*). Dens manglende indflydelse på den amerikanske litteraturkritiks mainstream i 1970'erne

kan delvis tilskrives de negative associationer forbundet med hammer og segl: Althusser og hans kolleger opretholdt tætte relationer til det »officielle« franske kommunistparti. Men enkelthederne i Macherey's synspunkt var også ude af trit med disse tiders dominerende skepticisme. Der er karakteristiske kontinuiteter mellem Macherey og de hidtil diskuterede skribenter: også han er bundet til modellen af en diskontinuert historie, til en decentreret eller spredt subjektivitet, inden for hvilken individuel handlen bliver usandsynlig eller irrelevant, og til at undgå simple formuleringer om årsag og virkning. Men der er mere fundamentale forskelle. For det første undgår Macherey at anerkende nogen hermeneutisk situation. Han fremfører ikke, som de Man og Derrida, at fortiden er taxonomisk uadskillelig fra nutiden; han argumenterer heller ikke for verificerbarheden af fortiden *som* fortid ved at erklære den absolut diskontinuert i forhold til nutiden, sådan som Foucault gør. Han tager ganske enkelt ikke problemet op. Ved ikke at nævne, endsiige diskutere dette spørgsmål, kunne Macherey ikke undgå at have forekommet håbløst naiv for en kritisk generation, for hvem hermeneutisk angst var en grundlæggende betingelse for selvbevidsthed. På denne måde repræsenterer hans bog et alternativ, men ikke et svar på hovedemnet i den amerikanske kritik i 1970'erne – et alternativ, der nu såvel som dengang ville være vanskeligt at tilslutte sig uden frygt for at springe ud i naiv positivisme. Den videnskabelige selvsikkerhed i Macherey's metode er sådan, at den argumenterer for afdækningen af en tekstproduktionsproces, som kan »bestemmes præcist i ethvert moment og på ethvert niveau.«¹⁸ Hvis en genoplivet historisk analyse faktisk må gøre fordring på en slags objektivitet om fortiden – hvilket jeg tror den må –, kan den klart nok ikke gøre sig håb om at gøre dette ved fuldstændigt at ignorere det hermeneutiske spørgsmål.

Der er et andet problem ved hovedvægten i Macherey's analyse: at den principielt relaterer litteratur til ideologi og ikke til nogen andre formende kræfter, som kunne tænkes at eksistere ved siden af ideologien. Litteratur bliver på denne måde fremstillet som determineret af diskursive konfigurationer på bekostning af materielle konfigurationer. Sådan lyder i det mindste den gennemgående tone i hans bog. Han erklærer faktisk som en slags huskeseddel, at litteraturen »må studeres i et dobbelt perspektiv: i relation til historien, og i relation til en ideologisk version af den historie.«¹⁹ Dette forekommer mig at være det mest positive budskab, som Macherey efterlader til en ny historisk metode – for vi må opgive enhver apriorisk forpligtelse over for den forestilling, at *al* kunst er ekspresiv modsigelse, selv om en sådan model beskriver meget af, hvad der blev skrevet i den kapitali-

stiske blomstringsperiode. Ved at bemærke spørgsmålet om både litteraturens og ideologiens relation til noget, som måske er uafhængigt af begge (for eksempel trykke- og distributionsteknologien), har Macherey åbnet analysen ud til et større felt af determinationer end dem, der bliver draget frem af Foucault. Han har antydnet, hvordan vi måske kan udvide vores udsyn ud over diskursen og således ud over, hvad der ofte har tenderet til at forblive en finpoleret udgave af idéhistorien.²⁰ At erstatte skabelsesbegrebet med produktionsbegrebet er et vigtigt skridt. Men produktionen selv behøver at blive analyseret som en proces, som omfatter de teknologiske, de biografiske og selv de tilfældige såvel som de diskursivt ideologiske determinanter. Først når disse skelnener bliver acceptable, kan spørgsmålet om deres ultimative integration i en synkron totalitet formuleres på den rigtige måde.

III

Med Macherey vil jeg afslutte min opregning af de repræsentative tekster fra slutningen af 1960'erne. Ingen af dem synes i stand til at tilbyde en tilfredsstillende løsning på hverken den analytiske eller den præskriptive histories problemer. For de Man er der overhovedet ingen historie, af nogen art; man kan kun stå udenfor, når andre diskuterer om deres på forskellig vis illusoriske referencer til autoriteter, som ikke vil bestå læseprøven. Derrida tilbyder en totaliseret fortid og en uforudsigelig nutid-fremtid; Foucault en fortid indefrosset i lokale symmetrier uden sans for, hvordan individer kunne have forestillet sig kampene mellem dem, og således om, hvordan forskelle i interesser eller determinationer kan have gået sammen i begivenhedernes opståen. Kun Macherey antyder en verden uden for ideologi eller diskurs, en verden, som naturligvis aldrig er fuldstændig adskilt fra disse kræfter, men ikke desto mindre interagerer med dem på måder, som ikke kan antages at være reflektivt symmetriske. Mellem idéhistorier, i deres forskellige udgaver, og simpel vulgærmaterialisme findes en mængde af muligheder, der hidtil har været stort set udforskede.

Med dette spørgsmål i bagehovedet kan vi gå til en diskussion af Jameson's *Political Unconscious*, først udgivet i 1981, og måske det mest inspicerede og respekterede eksempel på amerikansk marxistisk litteraturkritik. Hvis der virkelig skal til at være en ny interesse for historien, er det sandsynligt, at Jameson's arbejde vil bevæge sig tættere ind mod opmærksomhedens centrum og blive genstand for mainstream-

ens snarere end minoritetens bevågenhed. Jeg vil her fremføre, at Jameson's bog, enten det er i reaktion mod eller ved at deltage i de nedarvede prioriteringer, som ovenfor er blevet identificeret i tekster fra 1960'erne, hæmmer såvel som fremmer opkomsten af en omfattende historisk metode.

Sammen med Mikhail Bakhtin's arbejde yder Jameson's bog et væsentligt bidrag til en forfinet forståelse af de asymmetriske kronologier, hvorved specifikt litterære syndromer – genre, stil, form o.s.v. – varer ved gennem de historier, som de også bliver modificeret af. Det er væsentligt for en sofistikeret litteraturhistorie, at den anerkender og forklarer, hvorledes disse metamorfoser fremtræder med en begrænset autonomi. I denne sammenhæng passer Jameson's model af »evig kulturrevolution« meget godt til et snævert litterært fokus.²¹ Og ingen tilbyder et mere effektivt alternativ til en ny historisme, som truer med at forblive anekdotisk og episodisk, og som kun forestiller sig materielle determinationer som instanser, der ikke er integreret i større historiske mønstre.

I den specifikke sammenhæng med de problemer, som er blevet lokaliseret i dette essay som de, der til stadighed volder en historisk metode problemer – hovedsageligt problemer vedrørende analysens hermeneutiske dimension og vedrørende beskrivelsesparadigmers helhed eller mangel på helhed –, forekommer Jameson's bog imidlertid mindre overbevisende som en model for en fremtidig udvikling. I stedet for at åbne for en uforudsigelig flerhed af forskelle tilbyder Jameson »tre koncentriske rammer« (*PU*, p.75), hver af dem bedre i stand til at begribe litteraturhistorien end den/dem, som den omfatter.²² Den første er »den punktuelle begivenhed« eller enkelte tekst; den anden »spændingen og kampen« mellem klasserne (hvis litterære manifestation er noget, som kaldes »ideologemet«); og den tredje er historien »som en helhed« og »i sin videste betydning« (*PU*, pp.75-76). Denne opstilling synes helt ude af trit med, hvad vi kunne udlede af Foucault eller Macherey (som kun får én kort omtale i Jameson's bog); ikke tre koncentriske cirkler, men et uforudsigeligt (skønt altid bestemt og beskriveligt) antal af irregulært dannede geometriske former, hvoraf ingen kan antages at dele et centrum med nogen anden, selv om analysen eventuelt skulle afdække som sit resultat, at nogle af dem gør det. Sammenlignet hermed er Jameson's skema i ubekvem grad afhængigt af en forudgivet numerologi og en a priori tiltro til den deskriptive tilstrækkelighed i begreber som »klasse« og »produktionsmåder.« Disse er netop de begreber, som induktivt må samles påny og modificeres gennem erkendelsen af den lokale detalje.

Dette er imidlertid ikke det største problem ved Jameson's model.

Vi har set, at de Man, Derrida og Foucault alle rejser radikale spørgsmål om fortidens hermeneutiske relation til nutiden. Dette spørgsmål har måske været det mest presserende af alle de, som er blevet stillet af post-strukturalismen om muligheden for en analytisk historie, og det er et, hvortil enhver historie, der aspirerer hertil, må have et svar. Macherey svarer med tavshed: der er ingen fokusering på relationen mellem, hvor han står, og hvad han ser, når han ser tilbage. Jameson tager faktisk spørgsmålet op, men ikke på en måde, som klart opløser brændpunktet i en analytisk metode. Han begynder sin bog med at give udtryk for et engagement *ikke* i studiet af eller i »de 'objektive' strukturer i en given kulturel tekst«, men i en fremhævelse af »fortolkningskategorier eller koder, gennem hvilke vi læser og modtager den pågældende tekst« (PU, p.9). Jameson er åbenlyst overbevisende i sin påstand om, at »vore læsninger af fortiden afgørende afhænger af vores erfaring af nutiden« (PU, p.11). Hvis vi tager dette alvorligt, må vi enten give afkald på alle fordringer på analytisk objektivitet (som Fish siger han gør); eller komme frem med en måde at skelne mellem, hvad der er objektivt, og hvad der er projektion; eller alternativt forklare, hvorledes vi måske kunne fortsætte med at placere os i et syn på verden, som er kontinuert med en fortid, som vi stadig kan opfatte objektivt (som Foucault eksempelvis var klar over, at vi ikke kan), sådan at der ikke bliver nogen skelnen mellem tingene, som de var, og som de nu tager sig ud.

Jameson's løsning på dette spørgsmål er meget uklart. Stillet over for valget mellem »et positivistisk begreb om filologisk præcision« og modellen af fortolkningen som en »homerisk slagmark«, på hvilken vi kun kan tilslutte os en præference for »stærke fejlæsninger frem for svage« (PU, p.13), foretrækker han den sidstnævnte. For Jameson »kan ingen fortolkning endegyldigt diskvalificeres ud fra sine egne begreber ved en simpel opregning af unøjagtigheder eller udeladelser.« Hvis denne verifikationsmåde bliver diskrediteret, følger det så, at den stærke fortolkning, som kan »vende op og ned på« alt, som »allerede er på plads« (PU, p. 13), selv blot er endnu en fejlæsning? Jameson ønsker klart nok ikke at implicere en sådan konklusion, og han må derfor tilbyde en redegørelse for, hvorfor nogle specifikke facts *ikke* er relevante for en historielogik, hvis essens er dynamisk og transformationel, som altid er ved at skabe en diakronisk orden, som selv vil bevise overflødheden af disse »unøjagtigheder og undladelser.« For at undgå at blive anklaget for en blot polemisk marxisme, en som er tilfreds med at rekonstruere fortiden simpelt hen som en funktion af nuværende behov, må han anvise en model, som forklarer den dialektiske enhed af teori og historie. Derfor bekræfter han, at

»det menneskelige eventyr« er ét, med det resultat, at fortidens »afgørende fordringer« til nutiden fortsætter inden for »enheden af en enkelt stor kollektiv fortælling« (*PU*, p.19); de er »afgørende episoder i et enkelt uhyre, uafsluttet plot« (*PU*, p.20). På hegelsk maner må det, som vi ser i fortiden, således være del af os selv, i objektiveret skikkelse; vores evne til at projicere ødelægger ikke fortiden, men bringer den, og os, ind i et objektivt brændpunkt. Spændingerne og kampene, som fortiden opregner, er, i det mindste formelt og strukturelt, de samme, som vi erfarer nu og ser påny gennem analysen af historien.

Jeg ved ikke om Jameson ville bekræfte denne fortolkning af hans egen logik eller tilbyde én eller anden alternativ forklaring. Men vi kan nu se, hvorledes han muligvis har tænkt, at han effektivt havde indregnet »selve metoden i sig selv, sammen med analytikeren« i »det fænomen, som skal forklares« (*PU*, p.47), uden at blive offer for relativismeanklager og uden at måtte indrømme, at han kun appellerer til nuværende konsensus og ikke til sandhed. Denne løsning, hvis den er en sådan, synes at befri ham fra det, som altid er den største angstkilde for enhver marxistisk kritiker, som arbejder i en periode med tilsyneladende sammenbrud eller i det mindste midlertidig standsning i den proletariske revolution: svælget mellem fortid og nutid, analyse og praksis (eller i det mindste mellem analytisk og præskriptiv historie). Jameson synes her at føle, at han har tilbudt en måde at gøre begge dele på samme tid ved at finde en objektiv form for subjektiv praksis. Men denne løsnings sårbarhed, hvis den er tænkt som en løsning, bliver tydelig, når den sammenlignes med den eksemplariske forgænger i Lukács' skrifter.

Med en overbevisning, som nu åbenlyst var bundet til 1920'ernes historiske begivenheder, argumenterede Lukács, at med proletariats magtovertagelse ville en klasses særlige interesser træde frem som den objektive sandhed i historien som helhed (som kunne ses som en dynamisk udvikling frem til dette punkt). Således ville det opkommende proletariat »se samfundet fra centrum, som en sammenhængende helhed,« og det ville være korrekt m.h.t. hvad det så: »Proletariatets selvforståelse er derfor samtidig den objektive forståelse af samfundets karakter.«²³ Jameson kan af åbenlyse grunde ikke tilbyde dette argument, men er stadig engageret i at opdage noget, hvorved, som Lukács formulerede det, »historiens totalitet selv er en virkelig historisk kraft.«²⁴ Lukács' formel var gennemført hegelsk, men den bundede i hans opfattelse af en reel bevægelse i den sociale historie såvel som i bevidstheden. Jameson's historie er virkelig en litterær historie, skønt han konstant antyder noget, som indfatter den («det

menneskelige eventyr«), således at han ender med et tekstligt syndrom, narrativitetens, som garant for en objektiv kontinuitet mellem fortid og nutid. Narrativitet som den »centrale funktion eller *instans* i den menneskelige bevidsthed« (*PU*, p.13) gør for Jameson, hvad det opkommende proletariat gjorde for Lukács. Mens specifikke fortællinger således kan komme og gå, forbliver narrativisering den strukturerende energi i den historie, som han beskriver som »begivenhedernes uopløselige *form*,« som »nødvendighed« (*PU*, p.102). Mens man reelt kun kan nærme sig historien »ved hjælp af forudgående (re)tekstualisering« (*PU*, p.82), så er en sådan retekstualiserings form latent tilstede i os alle.

Hvis Lukács faktisk er Jameson's eksemplariske forgænger på dette punkt – og jeg er på ingen måde den første til at foreslå, at han er²⁵ -, så rejser der sig forskellige vanskeligheder ved at oversætte den sociopolitiske drivkraft i *History and Class Consciousness* til litteraturkritikkens formelt mere afgrænsede sfære. Hvorfor skulle specifikke fortællinger principielt afhænge af en master-fortælling snarere end af umiddelbare tilfældigheder? Hvad beviser eller bestemmer subsumeringen af disse specifikke fortællinger inden for narrativiseringens generelle ramme? De hegelske spøgelse, der kaldes frem i denne model, hvis jeg har forstået den korrekt, må givet være sårbare for de udfordringer, der udgår fra såvel poststrukturalismen som en ikke-totaliserende marxistisk eller materialistisk analyse. De antagelser, hvoraf den afhænger, antagelser om en historisk vedvarende strukturerende bevidsthed indlejret i en immanent eller stadigt evolutionær serie af kulturelle spændinger, synes ikke at være uden videre i overensstemmelse med de modeller, som Foucault og Macherey har overleveret. Lukács, ligesom Marx og Engels før ham, havde løst det hermeneutiske problem ikke ved at referere sig til en autonom analytisk logik, men ved at påkalde den erklærede eksistens af en radikalt foranderlig verden – en verden i hvilke selve spørgsmålene om objektivitet og subjektivitet, analytisk og præskriptiv, ville blive overflødige, ikke på grund af en idémæssig revolution, men på grund af en fuldstændig omformning af de sociale infrastrukturer, hvoraf idéer i første omgang afhænger. På denne måde var de i stand til at undgå både utopianisme og nostalgi ved at angive en videnskabelig drivkraft virksom i verden som sådan. Jameson har derimod kun den litterære kritiks mere afgrænsede verden (og i den henseende deler vi alle hans skæbne), hvis forbindelse med en mere omfattende bevægelse i historien møjsommeligt må bevises i stedet for blot totalistisk at blive antaget. Selv hvis vi var i stand til at rekonstruere den historiske fortids dynamik ved at afkode det formidlede vidnesbyrd, der ligger

latent i dens forskellige fortællinger, er der ikke længere nogen klart argumenterbar garanti for en radikalt opkommende ny verden, der vil kunne legitimere præcisionen i disse rekonstruktioner. Derfor griber man tilbage til narrativiteten, til et princip, der befinder sig i litteraturen og peger ud på en totalitet, som i bedste fald er litterær, og som sådan sandsynligvis vil rejse netop de hermeneutiske spørgsmål, som den var bestemt til at udelukke. Dette indicerer naturligvis ikke nogen utroværdighed for Jameson's vedkommende; det antyder i stedet, at forsøget på at indbefatte det analytiske og præskriptive inden for en enkelt metodologisk bevægelse kan være at forsøge for meget, eller at forsøge det på en usandsynlig måde.

Hvad der på slående vis bliver negeret i Jameson's paradigme er enhver plads til empirisme, der generelt afvises som »en ekstremt ateoretisk praksis' illusion« (*PU*, p.58). I hans prisværdige uvilje mod at give nogen som helst indrømmelser til, hvad han kalder »vulgær-materialisme« (*PU*, p.82), er han måske gået for vidt i den modsatte retning, til det punkt, hvor ingen empiriske begrænsninger får lov til at forstyrre den teoretiske models autonome klarhed? Må en genuint »ny« historisme ikke igen se på, hvad der kan menes med materialisme, ikke ved at lade en ekstrem empirisme genopstå, men ved at søge en metode til at skelne (»teoretisk« om man vil) mellem forskellige arter af materielle bestemmelser, afhængige af typer og af, hvilken kvalitet de tilgængelige former for vidnesbyrd har? Er der en løsning på, hvad der synes at være den altovervældende overbevisning hos autoriteter som de Man og Derrida, at der ikke er nogen form for erkendelse af fortiden, som ikke er en projektion af nutiden? Findes der nogen former for vidnesbyrd, som ikke påfører os analytisk handlingslammende hermeneutiske ængstelser? Jameson's svar, så vidt jeg har forstået det, insisterer på den objektive kontinuitet mellem fortiden og nutiden, idet den pågående klassekamp bliver sat i scene gennem genkendeligt fortrolige narrativeringsmodeller. Denne antagelse af en lineær historie virker bedst, når den forbliver fjernt fra nærmere eftersyn af de specifikke forhold i et enkelt øjeblik eller en enkel tekst. Ifølge sine egne begreber genererer den eller redegør den ikke for de typer af enkeltheder, som litteraturforskere er trænet i at respektere og finde frem til. Dens institutionelle virkning risikerer således at blive begrænset til noget, som kaldes »den marxistiske tilgang«, et problem, som Jameson selv viste sig at være meget opmærksom på, da han beklagede sin bogs vægtning af »den store kollektive historie« på bekostning af den »konkrete historiske situation.«²⁶

Hvordan vil vi endelig bære os ad med at konfrontere den konkrete historiske situations udfordringer uden at opgive jagten på de omgi-

vende strukturer, som interagerer med eller bestemmer sådanne situationer? Som jeg har lovet, vil mine afsluttende bemærkninger synes ret åbenlyst undvigende: at udarbejde noget enkelt eksempel ligger et godt stykke ud over dette essays grænser. Her tilbyder jeg kun nogle retningsvisere hen mod en historisk metode, som kan blive mere end blot en idéhistorie, mod en selvbevidst skeptisk analytisk praksis, som gør rede for en materialistisk verden, som ikke antages at være identisk med eller uadskillelig fra almen ideologi eller diskurs, skønt dens data altid må placeres op imod eller inden for sådan hypotetisk generelle paradigmer. Vi behøver ikke mere være bange for at falde tilbage i vulgærmaterialisme, eller empirisme eller humanisme, som – forekommer det mig – er blevet så grundigt forskudt af de sidste tyve års skrifter, at de ikke længere er en trussel. Dette betyder naturligvis ikke, at de er forsvundet fra verden: tværtimod, for de kulturelle betingelser, som bærer dem, er ikke så radikalt forandret. Men inden for den litterære teoris begrænsede sfære og så længe vi forbliver modtagelige for disse skrifers advarende budskaber, kan deres absolutistiske retorik anfægtes uden tab af intellektuel beherskelse. For vi står nu ansigt til ansigt med en anden ortodoksi, diskursortodoksien, over for hvilken Jameson's komplekst totaliserede model forbliver et noget overgeneraliseret alternativ.

Nogle nyttige begyndelser findes måske i de små og uafviselige detaljer, som mindst er påvirkelige af hermeneutisk instabilitet: bogomkostninger og bogformater, trykoplæg, og relationerne mellem forfattere, udgivere og bogtrykkere. Disse er informationskilder, som traditionelt er blevet overladt til tekststudgivelses- og bibliografispecialiseringerne, men de kan ofte fortælle os præcist, hvorledes ideologiske og materielle former for pres kondenseres i produktionsmåder. Blandt andre er Jerome McGann's arbejder eksemplariske her.²⁷ Selv historisk orienterede kritikere fortsætter for eksempel med at skrive om »Shakespeare« uden at indoptage en fornem tekstkritisk traditions vidnesbyrd, som radikalt problematiserer muligheden af at rekonstruere identiteten af en sådan skikkelse ud fra de trykte kilder. Vi kan heller ikke omgå problemet ved at erklære den subjektive handling for irrelevant, eftersom det er åbenlyst, at nogle meget specifikke handlende havde deres fingre med i fremstillingen af kvarterne og folierne (tilsyneladende rettet mod forskellige publikumsgrupper). Opmærksomhed over for sådanne detaljer skulle gøre det umuligt – for at tage et andet eksempel – at tale om en Blake-tekst og en Wordsworth-tekst som i nogen apriorisk betydning den samme og skulle tjene til at indskrænke troværdigheden af studier, som går til dem ganske enkelt gennem de moderne udgavers falsk symmetriske

formater.

Den samme opmærksomhed over for detaljen kan udstrækkes til historisk semantik – hvad betød f.eks. ord som *swine*, *tyger*, *glory* og *relief* for 1790'ernes læsere?²⁸ – og til de usagte ting i teksterne, til de allusioner, som de ikke kommer med, men som man med rimelighed kunne have forventet. Kun detaljeret forskning i kompositionens og publikationsformens – snarere end kontekstens – historiske grundbestanddele kan gengive fortielsen og fortrængningen deres magt²⁹. En sådan forskning udgør et alternativ til det, Hans Robert Jauss kaldte den fremherskende »forventningshorisont« hos et værks læserskare, idet den tilvejebringer en mere fuldstændig materialistisk dimension i det skema, som hos Jauss selv hovedsagelig forbliver fokuseret på de autonome sekvenser i litterære genrer og rettet imod det, han kalder »den historiske objektivismes fordomme.«³⁰ Alle disse og lignende spørgsmål kræver et fortolkningsmæssigt samspil med andre spørgsmål, der kollektivt producerer et bestemt billede af produktionens og receptionens felt. Vi kommer ikke til at stå tilbage med en skarpt afgrænset forpligtelse over for det absolut unikke ved hvad som helst – det er måske mareridtet for enhver nyhistorisme, der i for høj grad prøver at fjerne sig fra de uplausibelt totaliserende tendenser i de eksisterende teoretiske traditioner. Nej, vi kommer til at stå tilbage med en masse oplysninger, der må vurderes ved at anticipere (uden dermed at forudsætte) opkomsten af en dialektisk relation mellem specifikke emner og større strukturer. Fakta om omkostningerne ved bogproduktion og om arten og størrelsen af udgivelser kan ikke tolkes uden spørgsmål om læsepublikummet. Hvordan var f.eks. dets forhold til den herskende klasse eller andre klasser? Hvor mange mennesker kan have læst hver enkelt eksemplar? Hvem kunne overhovedet læse dengang? Mænd og kvinder? På hvilket niveau, socialt og uddannelsesmæssigt? Hvilke andre omstændigheder formidlede adgangen til de enkelte tekster? Var der censur? Reklame?

Svarene på sådanne spørgsmål vil selvfølgelig variere med den sag, der undersøges, og de vil ofte selv være ubestemte. Kilder til læsefærdighed, for nu blot at tage et kendt eksempel, er heftigt omstridte og politisk ladede. Men der er ikke noget i vejen for, at formodninger dannes på grundlag af vor viden om den materielle kontekst, når blot disse formodninger samvittighedsfuldt erkender grænserne for denne viden og ikke holder sig hævet over berigtigelse eller forkastelse. Det er en væsentlig betingelse for analysen, at brugerne af den historiske metode ærligt vedstår, hvad de *ikke ved* og hvilken type oplysninger, der kunne modificere grundlaget for deres viden. Om mange af litteraturens perioder og genrer er der meget, vi ikke ved, og meget vi måske

aldrig kan finde ud af. Disse lakuner bør træde frem i analysen, i stedet for at erstattes af falske totaliteter eller ignoreres af idealistiske rekonstruktioner.

Denne forsigtige begyndelse på en historisk metode ville ikke være ensbetydende med, at de større begivenheder og bevægelser, som kritikere som Fredric Jameson tilbyder, ville blive ignoreret. Effekten ville snarere være, at disse kunne verificeres og revideres i forhold til lokalt objektive oplysninger – fakta om jeg så må sige. Muligheden for identifikation af generelle strukturer skal ikke afvises, men vi skal teste disse strukturer på en måde, der først og fremmest, i Michel Foucaults ånd, formerer differenser, men med en større forskellighed af kildetyper end Foucault selv plejede at støde på. Det mest positive vi kan gøre er at lande ved en model af fortiden, der ikke er en monolitisk problematik, enten som et hjerneskind, der er en projektion af nutiden, eller som en analytisk reificeret totalitet. Betragt f.eks. blot, hvad der sker, når man erstatter ordet kultur med subkultur. Straks forsvinder den megalit, som dannes af det normative og altdominerende historiske paradigme; vi ser i stedet en verden, der består af en kompleks samling af interesser og partier, der hver især kæmper for at gøre sig gældende som kulturen (eller ej, måske).³¹ Differenser genindsføres dér, hvor den litterære kritik alt for ofte har stillet sig tilfreds med at forestille sig identiteter. Dette betyder ikke, at der dermed ikke eksisterer dominerende strukturer: tværtimod. Men det kan hjælpe os med at fastholde en model af en fortid, hvor bestemte valg kom til syne, prægede af bestemte konflikter og alliancer. Dette er ikke en dyrkelse af pluralismen og forskelligheden som trosanliggende, men en erkendelse af den rolle, materielle uligheder spiller for dannelsen af social bevidsthed og løsningen af social konflikt. Kulturer bliver til som et resultat af konkurrerende eller koopererende subkulturer; sådan ser det i hvert fald ud i de fleste af de samfund i den vestlige verden, hvis litteraturer vi mest studerer.

Den samme forpligtelse på partikularitet og differens, der har styret det, jeg indtil nu har sagt om tekster og tilhørere, må også udstrækkes til subjektivitets jo så omstridte kategori, en størrelse, som de sene 1960'eres kritikere, hvad enten de kom fra venstre, højre eller midten, med forenede kræfter udsatte for en udholdende bestormning og efter manges opfattelse også fuldstændig tilintetgørelse. Det, der skal genoptages i den historiske analyse, er naturligvis ikke den traditionelle humanistiske idé om en subjektivitet funderet i den fri vilje og i samvittigheden og meget lidt andet. I stedet kan subjektivitet nu tænkes som bestående af både idiosynkrasi og intersubjektivitet. Idiosynkrasien er noget særligt for hver enkelt individ og rummer ikke

blot viljen og valget, men også en genetisk unik konstitution af den slags, som vi endnu næppe er begyndt at forstå, men som vi ikke desto mindre må regne med. Således betragtet må idiosynkrasi forstås som delvis dannet af bevidste beslutningstagende evner, der hverken må ignoreres eller beskrives som metafysisk primære. Inter-subjektivitet betegner det, som ikke er særligt for hver enkelt – de generelle determinationer i den subjektive adfærd. Distinktionen kan være et spørgsmål om grad eller kronologi snarere end art, men den er ikke desto mindre nyttig, og alt efter tid og sted kan forskellige mennesker anvende den på forskellige måder. F.eks. gjorde Derrida og Foucault massive krav gældende på intersubjektivitetens primat, hvadenten det nu var inden for sproget eller diskursen; og Althusser gjorde tilsvarende krav gældende for ideologiens magt. Disse ekstreme synspunkter var uden tvivl terapeutiske alternativer til en humanistisk tradition, men de forekommer mig ikke at tilfredsstille kravene til en omhyggelig analytisk metode. Subjektivitet må man snarere forestille sig som mødestedet for bestemte (om ikke altid synlige) kræfter, der tvinger os til at træffe beslutninger på en akse, hvis ene pol er relativt fri, mens den anden er stærkt bunden. Hverken den frie vilje eller historisk automatik, taget for sig, fungerer som adækvate forklaringer på specifikke handlinger (herunder især sproghandlinger). Detaljeret opmærksomhed på det præcise sæt af kræfter, der er aktive i det øjeblik, hvor skrivehandlingen finder sted, vil næsten altid producere komplekse forklaringer. Når vi bryder »historien« ned i dens lokalt konstituerende momenter, sådan som vi gør, når vi ikke bare taler om »den franske revolution« som kontekst for en bestemt ængstelse hos Wordsworth, men taler om det umiddelbare billede af engelsk-franske relationer i f.eks. 1798 (og videre ned til den bestemte måned, den bestemte dag), så er vi også nødt til at udforske momentet fra subjektets synsvinkel, sådan som det oplevede bestemte steder på bestemte tidspunkter. F.eks. skrev forfatteren til »Simon Lee« ikke kun i et åndeligt klima præget af generel følsomhed over for relationerne mellem herre og tjener, arbejde og fritid, velgørenhed og understøttelse; han levede også på et bestemt sted med bestemte forpagtningsbetingelser og oplevede her visse kendte skikkelser blandt naboer og gæster.³² De partikulære detaljer udelukker ikke større mønstre, sådan som det ville være tilfældet i en rigid empirisme, men erkendes i et samspil med disse større mønstre. Og tilfældige sammentræf kan afbøje, fortrænge eller omdanne selv det stærkeste ideologiske pres.

Hvis vi lader os lede af en historisk metode, der bygger på de beskrevne procedurer, tror jeg, at vi kan begynde at tage afsked med

den subkulturelle konsensus, der styrer spektret af kritikere fra Derrida til Jameson; en konsensus, der fastholder fortidens hermeneutiske ustabilitet som objekt for analytisk opmærksomhed, enten i form af direkte skepticisme (Derrida og de Man) eller i form af en benægtelse af muligheden for at komme om bagved diskursens overflade (Foucault) eller i form af forslag om uplausible total-forklaringer på den objektive kontinuitet (Jameson). Fælles for alle disse modeller er, at vor viden om fortiden her optræder, som om den var et hele, som om der ikke var noget alternativ til enten fuldstændig selvsikkerhed (al information er objektiv) eller fuldstændig agnosticisme (al information er projiceret eller udifferentieret). Den fremgangsmåde, som her er foreslået, og som af en eller anden grund er langt mere populær blandt faghistorikere end blandt litterater, der bruger termen »historie«, rummer en påstand og et forslag. Den hævder, at nogle kildetyper er mere verificerbart objektive end andre, og den foreslår et skema, der sikrer opmærksomhed på forskellene mellem kildetyper. Det historiske moment ved enhver tekst vil sandsynligvis aldrig blive fuldstændig kendt (men forblive åbent for udvidelse og kvalificering), da visse afgørende detaljer vil være usikre eller utilgængelige: nogle fortolkningsniveauer vil sandsynligvis (og måske uundgåeligt) forblive ikke-objektive. Men kun en metode baseret på materialistiske forsøg kan danne grundlag for rekonstruktionen af en mulig helhed; kun en materialistisk procedure (der, som vi har set, har et meget bredt potentiale og styrer forskellige slags enkelttræk) kan producere det kildemateriale, der er uomgængeligt for et hvert seriøst akademisk projekt. Den truisme, at kildemateriale af denne art er blevet ignoreret og igen vil blive det, beviser ikke, at relativismen er teoretisk uundgåelig, men demonstrerer snarere den subkulturelle overtalelses eller modes magt.³³ Hvis jeg ikke teoretisk kan argumentere for en gyldig hermeneutisk uskyld, kan jeg i hvert fald opstille praktiske procedurer for en skelnen mellem arter og grader af ubestemthed. Dermed kan historisk kritik inden for åbenbare grænser være kumulativ og progressiv. Den kan også undgå de ekstreme krav fra en diskurs-analyse, der enten antager, at der overhovedet ikke eksisterer nogen beskrivelig relation mellem diskursive systemer og en materiel basis, eller antager en lige så uplausibel simpel spejlrelation inden for en enkelt totalitet. Leon Trotsky skelnede mellem materialisme og idealisme ud fra deres respektive vægtning af helhed og del. Materialisten søger altid helheden, men må ved virkningen af højst komplekse formidlinger; idealisten ser kun en »krydsning eller en kombination og et samspil mellem visse uafhængige principper – religiøse, politiske, juridiske, æstetiske og etiske substanser, der finder deres

oprindelse og forklaring i sig selv.«³⁴ Taget for pålydende vil Foucaults metode tendere til at føre os over i denne form for idealisme. Samtidig med at vi undgår denne vej, må vi imidlertid modstå et ligeså magtfuldt pres hen imod den simple totalitet.

IV

Dette essay har fokuseret bredt på analytisk snarere end præskriptiv historie. Men genåbningen for objektivitet som en afgørende, basal og indledende del af den analytiske histories projekt virker også fornyende ind på vores opfattelse af præskriptiv historie, vort syn på den nutidige og fremtidige verden. Vort billede af nutiden vil også fornyes, hvis det er muligt at tænke ud over os selv og opdage mere i fortiden end et monolitisk begreb om anderledeshed eller en lige så udifferentieret projektion af identitet; hvis det er muligt at udforske de valgmuligheder, som Derrida skimtede men ikke kunne gå videre med. Så er det hverken en organisk vækst inden for en pseudo-hegeliansk totalitet eller en usammenhængende montage af postmoderne stumper og stykker. Hvis vi afviser begge yderligheder som fostre af teori og retorik snarere end af historiske studier, vil vi i stedet for enten et altomfattende menneskeligt eventyr eller en akkumulation af periodernes ustyrlige dæmoner se et komplekst system dannet af spændinger mellem frembrydende og residuale subkulturer – for nu igen at bruge Raymond Williams' begreber – hvor partikulære og verificerbare uligheder på magtens og reproduktionens område indgår i kombinationer med kontingenser og redundanser, både på individets og omgivelsernes plan. En konsekvens af denne vægtning kunne f.eks. være en mere selvbevidst brug af den »kulturelle« determinations vokabular. Hvis vi ønsker at undskylde vores forskellige synder med påstanden om, at vi uundgåeligt opererer inden for en racistisk, sexistisk eller imperialistisk (vælg selv) »kultur«, giver vi så ikke efter for den uanalyserede totalitets retorik? Er det så ikke snarere konvensen end den historiske uundgåelighed, vi bøjer os for, i og med at vi miskender eksistensen af antagonistiske subkulturer og deres krav til os? En specifikation af disse subkulturer ligger uden for dette essays rammer, og derfor er der (som jeg allerede har været inde på) ikke skrevet noget om feminismen, uden tvivl den mest umiddelbare udfordring til de akademiske traditioner. Denne specifikation kan imidlertid kun fremmes af en analytisk historie, der tæller kønnet blandt sine forskningsobjekter. Der er for mig at se intet, der a priori skulle hindre praktiseringen af en sådan historie; stringent skepticis-

me m.h.t. arten af de historiske prætentioner kan sagtens eksistere side om side med en absolut forpligtelse på historiske metoder. Men alt dette har nogle skræmmende konsekvenser for »professionen«, bl.a. den ikke ubetydelige konsekvens, at vi må forske mere og publicere mindre, hvis vi vil forsøge at blive historikere. Presset og påvirkningen fra arbejdsstedet er særdeles stort. Men skal vi give efter, så lad os gøre det selvbevidst uden at foregive, at indførelsen af en historisk metode som den her skitserede er umulig af filosofiske eller metodologiske grunde. Og lad os først og fremmest afvise den trøst, der ligger i en »tilbagevendende« til historien, og i stedet spekulere over alle årsagerne til, at vi endnu ikke er nået derhen.

Noter

1. Vi bliver af Hayden White (»Historical Pluralism«, *Critical Inquiry* 12, Spring 1986, pp.480-93), med rette advaret mod vores tendens til i »historien« at se et veletableret alternativ til litteraturkritikkens usikkerheder. [Den engelske teksts 'literary criticism' oversættes her og fremover til 'litteraturkritik', idet det er vanskeligt at udmønte det engelske fællesbegreb i den på dansk mulige skelnen mellem 'litterær kritik', 'litteraturforskning' og 'litteraturvidenskab'. O.a.]
2. Paul de Man: *Blindness and Insight: Essays in the Rhetoric of Contemporary Criticism*, 2. reviderede udgave, Minneapolis 1983, p.18; herefter forkortet *B*. For en fin redegørelse for sammenhængene og ambitionerne i de Man's bestræbelse på streng afgrænsning se Frank Lentricchia: *After the New Criticism*, Chicago 1980, pp.282-317.
3. De Man: *Allegories of Reading: Figural Language in Rousseau, Nietzsche, and Proust*, New Haven, Conn. 1979, pp.4, 79.
4. Stephano Rosso, »An Interview with Paul de Man«, *Critical Inquiry* 12, Summer 1986: pp.789, 789, 790.
5. Jacques Derrida: *Of Grammatology*, oversat af Gayatri Chakravorty Spivak, Baltimore, 1976, p.158; herefter forkortet *G*. [I dette og de følgende franske og senere tyske værker henvises til og oversættes fra de nævnte engelske udgaver. Tiden har ikke tilladt lokaliserings af de pågældende citater og henvisning til de franske, tyske og danske udgaver af teksterne. O.a.]
6. Derrida: *Writing and Difference*, oversat af Alan Bass, Chicago 1978, pp.280-81; herefter forkortet *WD*.
7. Se de Man: »The Rhetoric of Blindness: Jacques Derrida's Reading of Rousseau,« *B*, pp.102-41.
8. I *Memoires: for Paul de Man* (oversat af Cecile Lindsay, Jonathan Culler, Eduardo Cadava, New York 1986, pp.125-32) diskuterer Derrida meningsforskellen omkring Rousseau uden at tage stilling. Han accepterer også de Man's politik som skeptisk hinsides »højres og venstres akademismer«, hinsides »den konservatisme, som apolitiske traditionalister og aktivister har til fælles« (*Memoires*, p.142). Derrida har ikke den idé, at aktivister, som ikke er bundet til en tro på en umiddelbar referentialitet, kunne finde de Man irrelevant.
9. At der fandtes et sådant potentiale i fransk poststrukturalistisk tanke indiceres af hvad der måske er den mest glimrende af »mindst kendte« bøger fra 1970'erne, Anthony Wilden's *System and Structure: Essays in Communication and Exchange*, London 1972.

10. Derrida: *Margins of Philosophy*, oversat af Alan Bass, Chicago 1982, p.113.
11. *Ibid.*, p.135.
12. Se Derrida: *Glas*, oversat af John P. Leavy, Jr. and Richard Rand, Lincoln, Nebr. 1986.
13. Se Martin Jay: *Marxism and Totality: The Adventures of a Concept from Lukács to Habermas*, Berkeley and Los Angeles 1984.
14. Michel Foucault: *The Archaeology of Knowledge*, oversat af A.M. Sheridan Smith, 1969, New York 1972, pp.108, 203; herefter forkortet *A*. For en kritisk redegørelse for kontinuiteterne mellem Derrida og Foucault se Edward Said: »Criticism Between Culture and System,« *The World, the Text, and the Critic*, Cambridge, Mass. 1983, pp.178/225.
15. Lentricchia: *After the New Criticism*, p.197.
16. Lentricchia (*ibid.*, pp.199/210) argumenterer for en udvikling i Foucault's tanker om dette emne, hvorved »genealogi«-modellen kommer til at give et mere fleksibelt og analytisk paradigme til at beskrive forandring. Se også, mere skeptisk, Nancy Fraser: »Foucault on Modern Power: Empirical Insights and Normative Confusions,« *Praxis International* 1, 1981, pp.272-87.
17. Louis Althusser: »A Letter on Art in Reply to André Daspre,« *Lenin and Philosophy and Other Essays*, oversat af Ben Brewster, New York 1971, pp.221-27.
18. Pierre Macherey: *A Theory of Literary Production*, oversat af Geoffrey Wall, London 1978, p.39.
19. *Ibid.*, p.115.
20. Terry Eagleton argumenterer for, at kritikens opgave »ikke er at studere de ideologiske formationers lovmæssigheder, men lovmæssighederne i produktionen af ideologiske diskurser som litteratur« (*Criticism and Ideology: A Study in Marxist Literary Theory*, 1976, London 1978, p.97.) Jeg er skeptisk såvel over for den implikation, at der ikke kan siges noget om en ikke-ideologisk materiel basis, som over for den idé, at det er et sæt af lovmæssigheder, der vil fremkomme gennem et sådant studium.
21. Fredric Jameson: *The Political Unconscious: Narrative as a Socially Symbolic Act*, Ithaca, N.Y., 1981, p.97; herefter forkortet *PU*. Se også Mikhail Bakhtin: *Rabelais and His World*, oversat af Helene Iswolsky, 1968, Bloomington, Ind. 1984.
22. Dette minder om ikke blot Foucault (*A*, p.114), men også om Fernand Braudel: *On History*, oversat af Sarah Matthews, Chicago 1980, p.3.
23. Georg Lukács: *History and Class Consciousness: Studies in Marxist Dialectics*, oversat af Rodney Livingstone, Cambridge, Mass. 1971, pp.69, 149.
24. *Ibid.*, p.152.
25. Se f.eks. Eagleton: *Against the Grain: Essays 1975-1985*, London 1986, p.58.
26. Jameson: »Interview,« *Diacritics*, Fall 1982, p.79.
27. Se f.eks. Jerome McGann: »Keats and the Historical Method in Literary Criticism,« *MLN* 94, Dec. 1979, pp.988-1032, og »The Text, the Poem, and the Problem of Historical Method,« *New Literary History* 12, Winter 1981, pp.269-88 blandt mange andre essays. McGanns arbejde er især betydningsfuldt ved at forstå behovet for at afdække en »historie«, som forklarer både præcise enkeltheder og generelle strukturer, så vel som de former, hvorigennem de overleveres til os. Eksempler på andre paradigmer og forløbere omfatter Ian P.Watt: *The Rise of the Novel: Studies in Defoe, Richardson and Fielding*, London 1957, især kap. 2; William Charvat: *Literary Publishing in America, 1790-1850*, Philadelphia 1959, og *The Profession of Authorship in America, 1800-1870: The Papers of William Charvat*, udgivet af Matthew J. Bruccoli, Columbus, Ohio 1968. Nyere eksempler omfatter Lee Erickson: »The Poet's Corner: The Impact of Technological Changes in Printing on English Poetry, 1800-1850,« *ELH* 52 (Winter 1985), pp.893-911, og N.N.Feltes: *Modes of Production of Victorian Novels*, Chicago 1986.
28. *Swine* blev af Edmund Burke gjort berømt som epitete for det brede folk. Om *tyger*, se Ronald Paulson: *Representations of Revolution 1789-1820*, New Haven, Conn. 1983, pp. 88-110; om *glory*, se Marjorie Levinson: *Wordsworth's Great Period Poems: Four Essays*, Cambridge 1986, pp. 80-100; om *relief*, se David Simpson: *Wordsworth's Historical Imagination: The Poetry of Displacement*, London 1987, pp. 175-82.

29. Se f.eks. den vigtige model i John E. Jordan: *Why the 'Lyrical Ballads'?: The Background, Writing and Character of Wordsworth's 1798 Lyrical Ballads*, Berkeley and Los Angeles 1976, der beskriver de konventionelle poetiske emner i 1798, som Wordsworth og Coleridge ikke anråbte.
30. Hans Robert Jauss: »Literary History as a Challenge to Literary Theory«, *Toward an Aesthetic of Reception*, oversat af Timothy Bahti, *Theory and History of Literature*, vol. 2, Minneapolis 1982, pp. 3-45. Jauss er primært interesseret i læsningens og analysens historicitet snarere end i spørgsmålet om, hvordan der sikres et rimeligt objektivitetsniveau m.h.t. de omstændigheder, hvorunder teksterne er produceret.
31. Jeg trækker her på den vigtige argumentation hos Raymond Williams i hans *Marxism and Literature*, Oxford 1977, pp. 121-27. Williams' bidrag til denne debat er ganske overordentlig betydningsfuldt, men dets forpligtelse på et enkelt sprog og teoretisk selvudviskende argumenter har uden tvivl skygget for denne betydning.
32. Se Simpson: *Wordsworth's Historical Imagination*, pp. 149-59.
33. Således forekommer Stanley Fish mig at ignorere de mest overbevisende læsninger af Blake's »The Tyger«, nemlig Paulsons og Kathleen Raine's, for at han desto lettere kan argumentere for sin sag om, at digtet kan udsættes for en uafgrænset genskrivning af dets læsere. Se Fish: *Is There a Text in This Class? The Authority of Interpretive Communities*, Cambridge, Mass., 1980, p.340.
34. Leon Trotsky: *Literature and Revolution*, oversat af Rose Strunsky, Ann Arbor, Mich., 1960, p.182.